

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Лазутіна Л.О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації / Л.О. Лазутіна. – Збірник наук. праць. – 2015. – Вип. 6. – С. 728.
3. Набатова Ю.О. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів / Ю.О. Набатова, Т.В. Ус // Ефективна економіка. – 2015. – №5.

Шевчук Ігор Назарович

Студент групи ФУПОМ-12

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З.М.

ПРАКТИКА І ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Провідну роль у бюджетному забезпеченні реалізації функцій органів місцевого самоврядування відіграють видатки місцевих бюджетів, які водночас є важливим інструментом бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави загалом та регіонів зокрема.

За допомогою видатків бюджету держава, здійснюючи розподіл і перерозподіл ВВП, змінює структуру суспільного виробництва, впливає на результати господарювання, здійснює соціальні перетворення тощо.

Належна реалізація державою своїх функцій може бути забезпечена за рахунок відповідних обсягів та оптимальної структури видатків бюджетів. Саме шляхом здійснення видатків бюджетів держава розвиває пріоритетні галузі економіки, соціальної сфери, підтримує належний рівень соціального захисту населення, обороноздатності країни та діяльність органів місцевого самоврядування [1].

У 2015 р. частка видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у ВВП порівняно із 2010 р. знизилася на 0,05% і становила 13,99%, а у видатках зведеного бюджету – на 1,26% і становила 40,73%. Зниження питомої ваги місцевих видатків в структурі видатків зведеного бюджету України зумовили, зокрема, зростаючі потреби фінансування галузі оборони, додаткові видатки на обслуговування державного боргу через девальвацію національної валюти. Проте, вже у 2016 р. показник питомої ваги видатків місцевих бюджетів у ВВП зріс до 14,53%, а частки видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного – до 41,44%

Величина частки видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного дає уявлення про рівень децентралізації. Показником високого рівня децентралізації вважається частка місцевих видатків на рівні більш як 45% загальнодержавних видатків, середнього рівня – 30–45%, а низького рівня – менш як 30%. В Україні коефіцієнт децентралізації видатків у 2013 р. був

43,1%, 2014 р. – 42,73%, 2015 р. – 40,73%, 2016 р. – 41,44%. Тобто з метою підвищення рівня децентралізації доцільно продовжувати бюджетні реформи.

Дослідження динаміки і структури видатків місцевих бюджетів України за функціональним призначенням (табл. 1) дало підстави констатувати: видатки місцевих бюджетів України у 2016 р. зросли на 124,89 млрд. грн. або 55,35% порівняно із 2014 р.; найбільшу питому вагу у видатках місцевих бюджетів України упродовж 2014–2016 рр. займали видатки соціального спрямування – 80,37% (середній показник за три роки), зокрема на освіту – 29,55%, соціальний захист і соціальне забезпечення – 27,25%, охорону здоров'я – 19,96%, культуру, мистецтво, фізичну культуру, спорт, засоби масової інформації – 3,61%.

Таблиця 1

Структура видатків місцевих бюджетів України у 2014–2016 рр., %*

Види видатків	Роки			Абсолютний приріст, %
	2014	2015	2016	
Загальнодержавні функції	4,88	5,19	4,62	-0,26
Оборона	0,02	0,001	0,002	-0,018
Громадський порядок, безпека та судова влада	0,11	0,11	0,11	0
Економічна діяльність	4,09	6,83	9,92	5,83
Охорона навколишнього природного середовища	0,39	0,53	0,42	0,03
Житлово-комунальне господарство	7,84	5,6	5	-2,84
Охорона здоров'я	20,64	21,26	17,99	-2,65
Духовний та фізичний розвиток	3,98	3,43	3,41	-0,57
Освіта	31,66	29,99	26,99	-4,67
Соціальний захист та соціальне забезпечення	25,46	25,94	30,35	4,89
Міжбюджетні трансферти	0,93	1,12	1,19	0,26

* Побудовано та розраховано автором на основі даних [2].

У результаті аналізу видатків місцевих бюджетів за економічною характеристикою операцій встановлено, що переважають поточні видатки: 2014 р. – 93,82% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 41,3%, соціальне забезпечення – 23,2%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,1%), 2015 р. – 88,5% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 37,7%, соціальне забезпечення – 23,7%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,9%), 2016 р. – 85% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 33,2%, соціальне забезпечення – 28,5%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,1%). Серед капітальних видатків (у 2014 р. – 6,18%, 2015 р. – 11,5%, 2016 р. – 15% у видатках місцевих бюджетів) переважали видатки на придбання основного капіталу (у 2014 р. їхня частка становила 4,45%, 2015 р. – 8,62%, 2016 р. – 4,45% у видатках місцевих бюджетів). Такий склад видатків місцевих бюджетів України свідчить про пріоритетне фінансування простого відтворення виробництва і надання суспільних послуг, незначну питому вагу інвестиційної складової зазначених бюджетів та невисокі темпи оновлення обладнання довгострокового користування, внаслідок чого знижується якість надання суспільних послуг.

Дослідження практики здійснення видатків місцевих бюджетів в Україні, як справедливо зазначає З. Лободіна, дає підстави констатувати їхню суттєву роль у реалізації бюджетної політики на місцевому рівні. Проте, в умовах бюджетної децентралізації соціально-економічний розвиток адміністративних територій у значній мірі залежить від чіткого розподілу повноважень між органами державної влади, місцевого самоврядування та від відповідного потреби обсягу фінансового забезпечення зазначених повноважень. Важливу роль при цьому відіграє обґрунтованість розмежування видатків між ланками бюджетної системи з урахуванням принципу її побудови – субсидіарності, конкретизація джерел їх здійснення та ефективність використання бюджетних коштів [4].

У 2015 р. у рамках реалізації бюджетної реформи з метою забезпечення бюджетної автономії і фінансової самостійності місцевих бюджетів відбулися суттєві зміни у складі, розмежуванні видатків місцевих бюджетів. Зокрема, систематизовано та закріплено видатки за рівнями місцевих бюджетів із одночасною передачею з державного бюджету окремих видатків у соціально-культурній сфері (зокрема, на окремі заходи та заклади в освітній і медичній сферах; підтримку фізкультурно-спортивних товариств, їх спортивних баз та баз олімпійської підготовки; деякі національні та державні бібліотеки, музеї, заповідники, цирки, національні театри, національні художні колективи, концертні організації тощо) на місцевий рівень.

Незважаючи на всі позитиви від проведеної реформи у напрямку децентралізації бюджетної системи, які в першу чергу проявляються у зростанні обсягу фінансових ресурсів, які держава передає на місцевий рівень, і повинні зумовити підвищення якості та доступності надання суспільних послуг населенню, залишаються окремі проблеми здійснення видатків бюджетів у процесі їх трансформації, які потребують розв'язання. До них, зокрема, відносимо:

- необхідність спрямування значної частини бюджетних коштів на потреби оборони країни у зв'язку із проведенням антитерористичної операції, на яку потрібні чималі видатки і відповідна централізація бюджетних коштів;

- проблеми запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, яке розпочалося 1 січня 2017 р. (зокрема, відсутність досвіду роботи працівників з програмними продуктами АІС «Місцеві бюджети рівня міста, району» та «Єдина інформаційна система управління бюджетом», адаптованих до роботи в умовах запровадження програмно-цільового методу, низький рівень фахової компетентності щодо прийняття рішень у сфері управління бюджетними коштами (зокрема, перехід від «управління витратами бюджету» до «управління результатами від витрачання бюджетних коштів»); відсутність за окремими бюджетними програмами для місцевих бюджетів, примірний перелік яких затверджено наказом Міністерства фінансів України 27.07.2011 №945 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 10.09.2015 №765), визначених мети, завдань, результативних показників, що утруднює складання головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетних запитів, а в

подальшому – паспортів бюджетних програм, звітів про виконання паспорту бюджетної програми та унеможливує проведення оцінки ефективності бюджетних програм; недосконала система результативних показників бюджетних програм у зв'язку із тим, що окремі з них мають нереалістичний характер, неоднозначні та суперечливі) [3];

– відсутність розроблених заходів та комплексних дій органів місцевого самоврядування, головних розпорядників коштів місцевих бюджетів щодо оптимізації мереж підпорядкованих бюджетних установ (в значній мірі через спротив населення щодо можливого закриття закладів охорони здоров'я, освіти і т.д.), що не сприяє підвищенню ефективності витрачання бюджетних коштів.

Отже, активний вплив місцевого самоврядування на формування соціально-економічних відносин можливо лише у тому випадку, якщо місцева влада сформує достатній обсяг фінансових ресурсів, якими може розпоряджатися в межах своїх повноважень, та ефективно використання мобілізованих доходів до місцевих бюджетів.

Література:

1. Бюджетна система. Вишкіл студії: навч. посіб. / За ред. С.І. Юрія, О.П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.

2. Звіти про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2013–2016 рр. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

3. Кізіма Т. Проблеми вдосконалення бюджетної політики держави в контексті фіскальної децентралізації / Кізіма Т., Лободіна З. // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 4 (49). – С. 7–19.

4. Лободіна З. Трансформація видатків місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації / Зоряна Лободіна // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 1. – С. 69–82.

Шегера Катерина Миколаївна

Студентка групи ФУПОМ-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В.П.

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ ТА ДЖЕРЕЛА ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

Розвинута система соціального захисту є невід'ємним атрибутом сучасного цивілізованого суспільства. Вона спрямована на забезпечення добробуту та надання допомоги найбільш вразливим верствам населення, зниження рівня бідності та зменшення диференціації доходів. Держава бере на себе зобов'язання та відповідальність виступати реальним гарантом соціальних прав своїх громадян. Соціальні витрати є одним із важливих факторів, котрі визначають рівень життя суспільства. Функціонування механізму усунення